

ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ที่ได้รับความเสียหาย จากการถูกลักขโมยทรัพย์สิน¹

เจนจิรา สมบัติราช²

เนื่องจากการได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทารุณกรรมและการ
จัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ขึ้นมาเพื่อคุ้มครองสัตว์จากการทารุณกรรมและกำหนดหน้าที่ของ
เจ้าของสัตว์ในการจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้เหมาะสมตามชนิดและประเภทของสัตว์ไม่ว่าจะเป็นใน
ระหว่างการเลี้ยงดู การขนส่ง หรือการใช้งานก็ตาม ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาปัญหา
ข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับกรณีบุคคลถูกลักขโมยทรัพย์สิน ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งเช่นเดียวกับ
ปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิในชีวิต ร่างกาย และอนามัยของประชาชน
กระทบต่อความสงบเรียบร้อยในสังคม อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็น
ความเสียหายที่เกิดจากสัตว์มีเจ้าของหรือสัตว์ไม่มีเจ้าของก็ตาม การใช้สิทธิเรียกร้องของบุคคล
ผู้ได้รับความเสียหายจากการถูกลักขโมยทรัพย์สินในปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรณีบุคคลถูก
ลักขโมยทรัพย์สินที่สำคัญๆ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 และประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา 377 ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับได้มีการบังคับใช้มาอย่างยาวนาน และไม่ได้
มีการแก้ไขตัวบทกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้ทำการศึกษากฎหมายต่างประเทศ คือ ประเทศอังกฤษ และ
ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าทั้งสองประเทศดังกล่าวได้มีการตรากฎหมายคุ้มครองการทารุณ
กรรมสัตว์มานานแล้ว พร้อมทั้งมีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายจากการถูก
ลักขโมยทรัพย์สินควบคู่กันไปด้วย ส่วนในประเทศไทยนั้นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรณีบุคคลถูกลักขโมย
ทรัพย์สินยังคงมีปัญหาในหลายประการดังต่อไปนี้

¹ บทความนี้เรียบเรียงการศึกษาค้นคว้า เรื่องปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการ
ถูกลักขโมยทรัพย์สิน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสวรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รอง
ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี วงษ์วิจิตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย รัตนเชื้อสกุล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ วิทยาเขตบางนา คณะ
นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1) ปัญหาความรับผิดในความเสียหายในกรณีถูกสัตว์ทำร้าย จากการวิเคราะห์ พบว่า กรณียความรับผิดในทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 กำหนดความรับผิดของเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของในกรณีสัตว์ทำให้เกิดความเสียหาย ดังนั้นสาระสำคัญของมาตรา 433 จึงเป็นการกำหนดความรับผิดในกรณีที่ความเสียหายเกิดจากสัตว์มีเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาเท่านั้น ดังนั้นผู้เสียหายที่ถูกสัตว์ไม่มีเจ้าของไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องตาม มาตรา 433 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ แต่ต้องไปใช้สิทธิเรียกร้องตาม มาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยฟ้องหน่วยงานทางปกครองหรือราชการส่วนท้องถิ่นให้รับผิด เพราะถือว่าเป็นผู้ที่ทำหน้าที่โดยตรงในการจัดการปัญหาสัตว์ไม่มีเจ้าของ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งการที่ผู้เสียหายที่ถูกสัตว์ไม่มีเจ้าของทำร้าย ต้องใช้สิทธิฟ้องคดีตาม มาตรา 420 ทำให้ผู้เสียหายจำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของหน่วยงานดังกล่าวซึ่งเป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ยาก ต่างจากการใช้สิทธิตาม มาตรา 433 ซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานความผิด ผู้เสียหายจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ยิ่งกว่ามาตรา 420

นอกจากนี้มาตรา 433 ไม่ได้มีการแยกชนิดหรือประเภทของสัตว์อย่างชัดเจน ซึ่งชนิดและประเภทของสัตว์ย่อมส่งผลต่อการใช้ความระมัดระวังของเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของ ทำให้การพิจารณาความรับผิดของบุคคลที่เกี่ยวข้องและการกำหนดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายเป็นไปได้ยาก ซึ่งในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวกับสัตว์ของประเทศอังกฤษ Animal Act 1971 มีการกำหนดความรับผิดของเจ้าของและภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายโดยแยกตามชนิดและประเภทของสัตว์อย่างชัดเจน โดยแยกประเภทสัตว์ออกเป็น สัตว์เชื่อง (tame animals) และสัตว์ดุร้าย (ferocious dangerous animals) หากความเสียหายเกิดจากสัตว์เชื่องเจ้าของสัตว์จะต้องรับผิดชอบเมื่อไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร โดยกฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าสัตว์ดังกล่าวไม่มีอันตราย ทำให้ผู้เสียหายต้องมีการพิสูจน์ให้เห็นว่าสัตว์นั้นก่อให้เกิดอันตราย แต่หากเป็นความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ดุร้าย เจ้าของจะต้องรับผิดชอบเป็นไปตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict liability) โดยผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความดุร้ายของสัตว์ ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกาตามหลัก One bite rule นั้นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ในหลายๆกรณีไม่ว่าสัตว์ประเภทใดก็ตาม

ส่วนความรับผิดในทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377 ได้มีการกำหนดความรับผิดของผู้ควบคุมสัตว์ดุหรือสัตว์ร้ายไว้หากปล่อยปละละเลยสัตว์นั้นให้เที่ยวไปโดยลำพัง ซึ่งบุคคลที่ต้องรับผิดจำกัดเฉพาะผู้ควบคุมสัตว์ ซึ่งผู้ควบคุมสัตว์จะต้องเป็นผู้ที่ควบคุมสัตว์ตามความเป็นจริง ไม่รวมถึงเจ้าของหรือผู้มีสิทธิครอบครอง กรณีนี้ผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นช่องว่างของกฎหมายที่เปิดช่องให้ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้มีสิทธิครอบครองอาจขึ้นเป็นข้ออ้างว่าตนมิได้เป็นผู้ควบคุมสัตว์ในขณะที่สัตว์ดุหรือสัตว์ร้ายนั้นหลุดไป เพื่อให้ตนหลุดพ้นจากความรับผิดในทางอาญาได้ ทั้งที่บุคคลดังกล่าวเป็นที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการดูแลรักษาสัตว์ ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 ที่กำหนดให้เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับดูแลไว้แทนเจ้าของรับผิด มีความครอบคลุมบุคคลที่ต้องรับผิดมากกว่าประมวลกฎหมายอาญา นอกจากนี้เมื่อศึกษากฎหมายลายลักษณ์อักษรแห่งมลรัฐมินนิโซตา (Minnesota Statute) section 347.50 ได้ให้คำจำกัดความคำว่า เจ้าของ ซึ่งเป็นบุคคลที่ต้องรับผิดไว้ครอบคลุมอย่างยิ่ง โดยหมายรวมถึง บุคคลใดๆก็ตามที่ดูแลรักษา ให้ความสนใจ กักขัง หรือควบคุมสัตว์ด้วย

2) ปัญหาการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีบุคคลถูกสัตว์ทำร้าย เห็นว่า ในปัจจุบันผู้เสียหายจากการถูกสัตว์ทำร้ายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ซึ่งจะใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด แต่ค่าเสียหายดังกล่าวต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอนและเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำละเมิด ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริงไม่เพียงพอที่จะป้องปรามการละเมิดสิทธิในสังคมที่เกิดขึ้น การกำหนดค่าเสียหายจำนวนเล็กน้อยย่อมไม่สามารถหยุดยั้งการละเมิดสิทธิและยับยั้งการกระทำความผิดในอนาคตได้ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในกรณีบุคคลถูกสัตว์ทำร้ายไม่ได้มีการกำหนดให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษด้วย ซึ่งค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่ศาลกำหนดให้ผู้เสียหายนอกเหนือจากค่าเสียหายที่แท้จริง เพื่อป้องปรามการกระทำความผิดและลงโทษจำเลยในขณะเดียวกัน เพื่อให้บุคคลเกิดการตระหนักถึงการเคารพสิทธิของบุคคลอื่น นอกจากนี้ในต่างประเทศยังมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษสำหรับความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ในกรณีถูกสัตว์กัดหรือจู่โจมด้วย เช่น ในกฎหมายของมลรัฐมินนิโซตา กำหนดไว้ใน Section 549.191 และ 549.120 โดยการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมีวัตถุประสงค์ในการ

ลงโทษเจ้าของสุนัขหลังจากสุนัขไปกัดหรือจู่โจมบุคคลอื่น ถ้าเจ้าของมีส่วนในการทำให้สุนัขมีพฤติกรรมที่เลวร้ายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในการควบคุมดูแล ตัวอย่างเช่น ถ้าสัตว์นั้นมีประวัติเคยกัดหรือทำร้ายบุคคลอื่นและเจ้าของมิได้มีการควบคุมสัตว์นั้นให้เรียบร้อยให้สัตว์นั้นวิ่งไปกัดบุคคลอื่น เช่นนี้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ การกำหนดให้มีสิทธิเรียกค่าเสียหายเชิงลงโทษได้นั้นก็เพื่อข่มขู่มิให้เกิดการกระทำให้เกิดความเสียหายขึ้นอีกในอนาคต ค่าเสียหายเชิงลงโทษจะถูกกำหนดให้แก่ผู้เสียหายในกรณีที่มีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนไม่เพียงพอต่อการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยการเรียกร้องค่าเสียหายเชิงลงโทษกับผู้เป็นเจ้าของสัตว์นั้นจะพิจารณาถึงว่าการกระทำของเจ้าของสัตว์นั้นทำให้บุคคลอื่นเชื่อได้ว่าเขากระทำการโดยไม่ได้คิดคำนึงถึงสิทธิและความปลอดภัยของบุคคลอื่นในการจัดการกับสัตว์ของตน การเลี้ยงดู การดูแลรักษา หรือการล้มเหลวที่จะจัดการควบคุมสัตว์เลี้ยงของตน โดยในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ กล่าวคือ กรณีที่เจ้าของมีการฝึกฝนสัตว์ของตนให้กัดหรือจู่โจมบุคคลอื่นโดยไร้แบบแผน หรือสัตว์นั้นเคยกัดหรือจู่โจมบุคคลอื่นมาก่อนในอดีต หรือกรณีที่เจ้าของทราบดีว่าสัตว์นั้นมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรง เป็นต้น

3) ปัญหาการกำหนดหน่วยงานในการควบคุมและป้องกันการถูกทำร้ายจากสัตว์ จาก การวิเคราะห์ พบว่า พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 29 ที่มีการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับต่างๆ ให้มีอำนาจในการออกข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อใช้บังคับในเขตอำนาจของท้องถิ่นนั้นในเรื่องการกำหนดเขตควบคุมการเลี้ยงและการปล่อยสัตว์ ซึ่งเป็นอำนาจทางปกครอง ซึ่งบางท้องถิ่นที่ประสบปัญหาในการจัดการปัญหาสัตว์ ได้มีการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 29 ในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นออกมาเพื่อจัดการปัญหาดังกล่าว แต่ก็ยังมีอีกหลายท้องถิ่นที่ประสบปัญหาการจัดการปัญหาเกี่ยวกับสัตว์แต่ยังไม่มีออกข้อบัญญัติท้องถิ่นออกมาเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงควรกำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการออกข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อใช้บังคับในเขตอำนาจของท้องถิ่นนั้นในเรื่องการกำหนดเขตควบคุมการเลี้ยงและการปล่อยสัตว์

เมื่อได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการถูกสัตว์ทำร้าย ผู้เขียนจึงได้มีข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายดังต่อไปนี้

1) ผู้ศึกษาเห็นควรให้เพิ่มเติมถ้อยคำในตัวบทประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 จากเดิม “ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ ท่านว่าเจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหายเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่สัตว์นั้น ...” แก้ไขเป็น “ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ ท่านว่าเจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามที่ได้กำหนดไว้กฎหมายอื่นจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหายเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่สัตว์นั้น ...”

2) ควรมีการแยกความรับผิดโดยจำแนกตามประเภทของสัตว์ กล่าวคือ หากความเสียหายเกิดจากสัตว์ทั่วไปให้ใช้บทบัญญัติมาตรา 433 ตามหลักข้อสันนิษฐานของกฎหมาย (Presumption of Fault) แต่หากเป็นความเสียหายที่เกิดจากสัตว์อันตราย ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 433/1 โดยมีเนื้อหาดังนี้ มาตรา 433/1 “ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์อันตราย ท่านว่าเจ้าของสัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามที่ได้กำหนดไว้กฎหมายอื่น จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหายเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่สัตว์นั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั้นเอง” ตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

3) ควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 377 จากเดิม “ผู้ใดควบคุมสัตว์ดุหรือสัตว์ร้าย ปล่อยปละละเลยให้สัตว์นั้นเที่ยวไปโดยลำพัง ในประการที่อาจทำอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์ ...” แก้ไขเป็น “ผู้ใดเป็นเจ้าของหรือผู้ควบคุมสัตว์ดุหรือสัตว์ร้าย ปล่อยปละละเลยให้สัตว์นั้นเที่ยวไปโดยลำพัง ในประการที่อาจทำอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์ ...” เพื่อให้ครอบคลุมถึงกรณีที่สัตว์ดุหรือสัตว์ร้ายหลุดออกไปโดยเจ้าของมิได้เจตนาหรือประมาทปล่อยปละละเลยด้วย อีกทั้งบุคคลผู้ต้องรับผิดในทางอาญาให้ครอบคลุมถึงเจ้าของสัตว์ด้วย

4) ควรให้เพิ่มเติมบทบัญญัติ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438/1 ดังนี้ “กรณีความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ ตามมาตรา 433 ให้ศาลมีอำนาจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย หากปรากฏข้อเท็จจริงว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดจากความประมาท

เงินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามที่ได้กำหนดไว้กฎหมายอื่น หรือสัตว์ดังกล่าวเคยมีประวัติในการก่อความเสียหายในลักษณะเดียวกันนั้นมาก่อน หรือ มีการฝึกฝนสัตว์ให้ทำร้ายบุคคลอื่น หรือมิได้มีการดำเนินการใดๆตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้น ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามที่ได้กำหนดไว้กฎหมายอื่นจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควรแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงทั้งนี้โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ”

5) ควรเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 29 จากเดิมที่บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการรักษาสุขภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชนในท้องถิ่นหรือเพื่อป้องกันอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสัตว์ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการออกข้อกำหนดของท้องถิ่น ...” แก้ไขเป็น “เพื่อประโยชน์ในการรักษาสุขภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชนในท้องถิ่นหรือเพื่อป้องกันอันตรายจากเชื้อโรคที่เกิดจากสัตว์ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการออกข้อกำหนดของท้องถิ่น ...”

เอกสารอ้างอิง

กมล สนธิเกษตริน. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6

พร้อมคำแปลภาษาอังกฤษและอภิธานศัพท์. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ, 2550.

กรกฎ ทองชะโฮก. ตำรากฎหมายอาญา บทบัญญัติทั่วไป.

สงขลา: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนสามัญหาดีใหญ่ ดิจิตอล พรินท์, 2557.

คณิต ฅ นคร. กฎหมายอาญา ภาคความผิด พิมพ์ครั้งที่11. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.

จิตติ ดิงศกัทธิย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 395- 452, พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2526. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, 2526.